

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Jarva, Vesa

Title: Koloratiivirakenteen kehitys itämerensuomalaisissa kielissä

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Suomalais-Ugrilainen Seura, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Jarva, V. (2020). Koloratiivirakenteen kehitys itämerensuomalaisissa kielissä. In S. Holopainen, J. Kuokkala, J. Saarikivi, & S. Virtanen (Eds.), Ёмас сымың нэ́кве вóртүр э́тпост самың патум : Scripta miscellanea in honorem Ulla-Maija Forsberg. Suomalais-ugrilainen seura. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia, 275. <https://doi.org/10.33341/sus.11.10>

Koloratiivirakenne itämerensuomalaisissa kielissä

I. Johdanto

Koloratiivirakenne on laajalti itämerensuomalaisissa tunnettu omaleimainen kahden verbin muodostama konstruktio, jossa semantiikka ja syntaksi nivoutuvat toisiinsa. Neutraali verbi nimeää toiminnan (esim. *mennä*) ja koloratiivinen verbi kuvaa sitä tarkemmin (esim. *körötellä*). Rakenne voidaan jakaa neljään tyyppiin sillä perusteella, missä järjestyksessä ja muodossa verbit ovat (ks. myös Hamunen 2017: 103).

- A Neutraali verbi infinitiivissä ja koloratiivinen verbi finiittisenä, esim. *mennä körötteli*.
- B Koloratiivinen verbi finiittisenä ja neutraali verbi infinitiivissä, esim. *körötteli mennä*.
- C Neutraali verbi finiittisenä ja koloratiivinen verbi finiittisenä, esim. *meni körötteli*.
- D Koloratiivinen verbi finiittisenä ja neutraali verbi finiittisenä, esim. *körötteli meni*.

Tässä työssä esittelen rakennetta eri kielten sanakirjoista kerätyn aineiston perusteella ja pyrin selvittämään, mikä on eri tyyppien levikki, millainen suhde niillä on toisiinsa ja mikä voisi olla niiden historiallinen kehitys.

2. Koloratiivirakenne

2.1. Syntaktis-semanttinen kokonaisuus

Koloratiivirakenne muodostaa syntaktis-semanttisen kokonaisuuden, jossa on kaksi verbiä: neutraali ja koloratiivinen. Neutraali verbi on merkitykseltään suhteellisen yleinen, se vain nimeää toiminnan tai antaa sille semanttinen kehyksen, ja koloratiivinen verbi täsmentää tai kuvailee sitä (Armoskaite & Koskinen 2014: 14; Hamunen 2017: 103). Hamunen (2017: 104) vertaa verbien suhdetta hypo- ja hyperonyymeihin.

Tyypillisesti rakenne kuvaa subjektin liikkumista (*mennä, tulla, heilua, kaatua*) tai sen toiminnan aiheuttamaa liikettä tai ääntä (*tehdä, ampua, lyödä, laulaa*), mutta myös olotilaa tai asentoa (*seisoa, istua, maata, nukkua*) tai ruumiillista toimintaa (*syödä, juoda, hengittää, pieraista*). Subjekti on yleensä elollinen, ja elottomatkin subjektit ovat sellaisia, että ne voivat aiheuttaa ääntä tai liikettä, kuten kone, kaatuva puu tai luonnonilmiö (Jarva & Kytölä 2007: 255, 257–258).

Koloratiivisia verbejä nimitetään usein deskriptiivisiksi (Saukkonen 1966: 138; Ojutkangas 1998: 117; Zaitseva 2001: 48; EKG II § 673; ISK § 450) tai ideofoneiksi (Jarva & Kytölä 2007: 237; Armoskaite & Koskinen 2014: 17). Deskriptiivisyyden lisäksi tai ohella koloratiiviset verbit voivat olla myös onomatopoeettisia (Jarva & Kytölä 2007: 262; Jarva 2008: 19–20, 25; Erelt 2017a: 97–98). Hamunen (2012: 136) tekee kuitenkin eron deskriptiivisten ja onomatopoeettisten koloratiiviverbien välillä siinä, miten ne kuvaavat liikettä: hänen mukaansa deskriptiivinen verbi fokusoi liikkujan ja liikkeeseen, onomatopoeettinen verbi taas kuvattuun kokonaistilanteeseen ja liikkeen seurausilmiöihin.

Syntaktisesti A- ja B-tyypit eroavat C- ja D-tyypeistä selvästi, koska kahdessa ensimmäisessä neutraali verbi on A-infinitiivissä mutta kahdessa jälkimmäisessä tyyppissä kummatkin verbit ovat finiittisiä. Semanttisesti koloratiivirakenteen eri tyyppisiä on kuitenkin pidetty samanlaisina, saman konstruktion eri variantteina (Ojutkangas 1998: 117; Hamunen 2012: 107). Sekä suomen että viron koloratiivirakennetta on verrattu merkityksen puolesta myös konverbirakenteisiin (Ojutkangas 1998: 121; Erelt 2017a: 98), joissa neutraali verbi on finiittinen ja koloratiivinen E-infinitiivissä. Näin esimerkiksi rakenteilla *kaatua tupsahdin*, *kaaduin tupsahdin* ja *tupsahdin kaatuen* ei olisi ainakaan selvää merkityseroa (vrt. Jarva & Kytölä 2007: 267).

2.2. Koloratiivirakenteen syntaktinen tulkinta

Koloratiivirakenteen A- ja B-tyypeissä semantiikka ja syntaksi näyttäisivät olevan ristiriidassa, sillä koloratiivinen verbi on syntaktisesti hallitseva, mutta semanttisesti taka-alalla (Jarva & Kytölä 2007: 238; Hamunen 2017: 130). Tämä ristiriitaisuus näkyy myös siinä, miten verbien välistä suhdetta on kieliopissa kuvattu.

Ensinnäkin A- ja B-tyyppien rakenne on voitu kuvata niin, että infiniittinen, neutraali verbi on syntaktisesti alisteinen finiittiselle koloratiiviverbille. Se on siis

rinnastettu muihin finiittiverbin ja A-infinitiivin sisältäviin rakenteisiin. Esimerkiksi Saukkosen (1966: 136) mukaan A-infinitiivi on koloratiivisen verbin ”selventävä lisämäärite”. Lauseopin arkistossa A-infinitiivit on koodattu adverbiaaleiksi (Jarva & Kytölä 2007: 239), ja adverbiaaleina niitä pitävät myös vepsän kieliopissaan sekä Kettunen (1943: 490) että Zaitseva (2001: 48). Kettunen (mp.) tosin pohtii myös mahdollisuutta, että neutraali verbi voitaisiin käsittää objektiksi, minkä tulkinnan esittää myös Raimo Anttila (1977: 30; ks. myös Jarva & Kytölä 2007: 239).

Toisaalta osa koloratiivirakenteen A- tai B-tyyppin kuvauksista korostaa verbien muodostamaa kokonaisuutta. Hakulinen & Karlsson (1979: 234–235) nimittävät koloratiivirakennetta ”kiteytyneeksi verbiliitoksi” ja ISK:n (§ 493) mukaan se ”muodostaa verbiliittojen tapaan kaksiverbisen predikaatin”. Vastaavasti virossa käytetään nimitystä *ahelverb* ’verbiketju’ (EKG II § 673; Erelt 2017a: 97–98). Kumpikin verbi toimii siis osana predikaattia eikä niiden välillä ole syntaktista alistussuhdetta. Toisaalta sekä ISK (§ 450) että Erelt (mp.) nimittävät koloratiivista verbiä pääverbiksi.

Koloratiivirakenne on rinnastettu myös seriaaliverbeihin, joissa kaksi tai useampi verbi esiintyy peräkkäin ilman konjunktia ja joilla on yhteiset täydennykset, kuten subjekti (määritelmästä ks. Jarva & Kytölä 2007: 239 ja siinä mainittu kirjallisuus). Seriaaliverbin käsite sopii hyvin etenkin C- ja D-tyyppisiin, joissa neutraali ja koloratiivinen verbi ovat morfologisesti samassa muodossa. Seriaaliverbitulkintaa puolustaneet Ojutkangas (1998: 115–117) ja Koskinen & Armoskaite (2014: 14) eivät teekään periaatteellista eroa koloratiivirakenteen eri tyyppien välillä. Seriaaliverbin kriteereistä koloratiivirakenteeseen sopii etenkin se, että kahden verbin kuvaamat tapahtumat ovat samanaikaisia eikä niitä voi erottaa toisistaan: ne muodostavat binaarisen kokonaisuuden (Ojutkangas 1998: 112). Toisaalta seriaaliverbeille tyypilliset funktiot eivät sovi koloratiivirakenteeseen, jossa koloratiivinen verbi lähinnä kuvailee ja tarkentaa neutraalin verbin merkitystä (Jarva & Kytölä 2007: 240; toisin kuitenkin Armoskaite & Koskinen 2014: 14).

C- ja D-tyypeissä verbien välinen suhde lähenee asyndeettista rinnastusta. Asyndeettista rinnastusta on pidetty itämerensuomalaisissa kielissä alkuperäisenä (Laanest 1975: 206; Pulkkinen 1966: 14–15), ja Laanestin mukaan (mp.) se on tavallinen etenkin karjalan, vepsän, inkeröisen ja vatjan kielissä. Myös Kettusen (1943: 202, 552) ja Zaitsevan (2001: 143) mukaan asyndeettinen rinnastus on vepsässä tavallinen, mutta heidän antamiensa esimerkkien joukossa ei ole koloratiivirakennetta. Myöskään Pulkkinen (1966) ei mainitse koloratiivirakennetta suomen kielen verbien asyndeettisten rinnastusten yhteydessä. Kyse voi olla tietoisesta rajauksesta, koska hän mainitsee jättäneensä huomiotta tapaukset, joissa rinnastussuhde ei ole kopulatiivinen tai ”vain toinen komponentti on varsinainen sana ja toinen sen jonkinlainen muunnos” (mts. 13). Muutamia Pulkkinen antamat esimerkit voidaan kuitenkin tulkita koloratiivirakenteen C-tyyppiksi, kuten [pääskysel] *lentelööt liitelööt, ontuu kuukkaa* (mts. 205) ja *tuli kaapas* (mts. 216).

2.3. Historiallinen kehitys

Pauli Saukkonen on käsitellyt koloratiivirakenteen historiaa osana A-infinitiivin kehitystä. A-infinitiivi on ollut alun perin lokaalinen ja sitä on voitu käyttää liikettä ilmaisevien verbien kanssa. Toisaalta A-infinitiivillä on ollut myös finaalin funktio, joka voi olla yhtä vanha kuin lokaalinenkin (Saukkonen 1965: 63, 239). Alkuperäinen lokaalisuus näkyy sellaisissa koloratiivirakenteissa kuin *sinne rojahi kaatua* (Saukkonen 1966: 136), joka siis olisi merkinnyt alun perin ’rojahi kaatumaan’. Toisaalta koloratiivirakenteessa A-infinitiivi voi olla myös ”selventävä finaali”. Esimerkiksi *rojahi kaatua* voitaisiin tulkita paitsi lokaalisesti, ”vähintään yhtä uskottavasti” myös finaalisesti: ’rojahi kaatuakseen, niin että kaatui’. (Saukkonen 1966: 136, 195.)

Koloratiivirakenteen eri tyypeistä Saukkonen toteaa (1966: 137), että A-tyyppi voisi olla alkuperäisempi, koska siinä on ”vanhan periaatteen mukaan” määrite pääsanana edellä. Lisäksi ”finiitti” (siis C-tyyppi) on voinut toimia sen rinnalla ”joko vanhaa käyttöä säilyttävänä tai mallia antavana tekijänä”. Niissä murteissa, joissa infiniitin loppu-*k* on kadonnut jälkiä jättämättä, A- ja C-tyyppi saattavat langeta yhteen: esimerkiksi *nostaa punnertaa* on tässä mielessä kaksitulkintainen.

Jarva & Kytölä (2007: 268–269) pitävät C-tyyppiä, siis asyndeettista rinnastusta kaikkein ”arkaaisimpana” mutta eivät kuitenkaan usko A- ja B-tyyppien kehittyneen sen pohjalta. Sen sijaan he olettavat B-tyypin olevan vanhempi kuin A-tyyppi ja rinnastavat sen muihin infiniitivilauseisiin: samalla tavalla kuin lause *minä tahdoin mennä* voidaan tulkita ’minä tahdoin niin, että menisin’ myös koloratiivirakenne *susi lotkotti mennä* voitaisiin tulkita ’susi lotkotti niin, että meni’. Hamunen (2017: 112, 114) pitää kuvausta liian lyhyenä ja spekulatiivisena ja kritisoi sitä, että A-infinitiivin historiallista kehitystä ei ole otettu huomioon. Koloratiivirakenne on kehittynyt yhtäaikaan infiniitijärjestelmän kanssa eikä sitä voi selittää nykykielen A-infinitiivin perusteella.

Hamunen mukaan B-tyyppi on historiallisesti alkuperäinen, koska siinä voi olla muita konstituentteja verbien välissä ja se tunnetaan kaikissa itämerensuomalaisissa kielissä. C- ja D-tyypin hän sivuuttaa lyhyesti ”epätodennäköisenä” lähtökohtana (mts. 113–114). A- ja C-tyyppien yhteen lankeaminen infiniitin loppu-*k*:n kadon vuoksi on joka tapauksessa myöhäisempi ilmiö kuin koloratiivirakenteen kehitys (mts. 110–111).

Hamunen postuloi koloratiivirakenteen lähtökohdaksi ”kantarakenteen” **koira pyrästi joostak*, jossa on momentatiivinen johdon ja liikettä ilmaiseva (latiivinen) A-infinitiivi; rakenteen merkitys siis olisi ollut ’koira pyrähti + lähti juoksemaan’ (mts. 116–117). Kun A-infinitiivi on myöhemmin menettänyt latiivisen merkityksensä, rakenne on tulkittu uudestaan niin, ettei se kuvaa enää olotilan muutosta (juoksemaan lähtemistä) vaan liikkumisen tapaa (”manner-of-motion”; mts. 123–124). Viime vaiheessa rakenne on vakiintunut niin, että sanajärjestys on vaihtunut ja koherenssi kasvanut; ts. B-tyypistä on kehittynyt A-tyyppi. Samalla merkitys on laajentunut niin, että koloratiivisen verbin ei enää tarvinnut olla momentatiivinen eikä A-infinitiivin liikeverbi (mts. 129).

3. Aineisto

Vaikka aikaisemmissa tutkimuksissa koloratiivirakennetta on käsitelty paljonkin, siitä ei ole kerätty systemaattisesti esimerkkejä juuri muualta kuin suomesta, ja lisäksi monet tutkimukset keskittyvät A- ja B-tyyppisiin. Siksi käyn seuraavaksi lävitse kaikki itämerensuomalaiset kielet ja annan esimerkkejä koloratiivirakenteen eri tyypeistä. Esimerkkejä etsin sanakirjoista, joita eri kielistä on saatavilla. Vaikka koloratiivirakenne on aikaisempienkin tietojen mukaan liivissä tuntematon, kävin silti läpi osia myös liivin sanakirjasta (Kettunen 1938). Koska osa sanakirjoista on saatavilla vain painettuina ja sähköisissäkin hakuominaisuudet ovat rajalliset, käytännössä jouduin hakemaan esimerkit käsin. Sitä varten kävin läpi etenkin *b-* ja *k-*alkuisia hakusanoja, samoin erilaisia konsonanttityhtymiä (*kl-, pr-, ts-* jne.) ja *Cö-*alkuisia sanoja. Tälläkin melko satunnaisella hakutavalla esimerkkejä löytyi sangen helposti kaikista itämerensuomalaisista kielistä liiviä lukuun ottamatta.

A- ja B-tyyppien määrittely oli suhteellisen helppoa, mutta C- ja D-tyyppien rajaaminen oli hankalampaa, koska sanakirjojen usein lyhyissä lause-esimerkeissä lauserajojen määrittely ei ole aina helppoa. Etenkin silloin, kun verbien välissä on pilkku, se voi merkitä vain taukoa mutta on tulkittavissa myös kahden päälauseen asyndeettiseksi rinnastukseksi, mikä ei enää täytä koloratiivirakenteen kriteereitä. Siksi en ole ottanut tällaisia esimerkkejä mukaan.

Annan sukukielten lause-esimerkeille myös suomenkielisen vastineen, joka noudattelee alkuperäistä syntaksia ja morfologiaa mahdollisimman tarkkaan. Vaikka sitä ei voi pitää varsinaisena käännöksenä, toivon että se antaa esimerkkien merkityksestä ja rakenteesta tarpeeksi selvän kuvan sellaisillekin lukijoille, joille sukukielet eivät ole kovin tuttuja.

3.1. Suomi

Koloratiivirakenteesta on kerätty esimerkkejä eniten suomesta, josta on käytössä laajat murreaineskokoelmat. Jarva & Kytölä (2007) ovat keränneet lauseopin arkistosta 85 esimerkkiä, jotka 80 % on A- ja 20 % B-tyyppejä. Armoskaite & Koskinen (2014) ovat keränneet 720 esimerkkiä A-tyypistä eri sanakirjoista ja kaunokirjallisista lähteistä. Hamusella (2017) on aineistoa lause- ja muotoopin arkistoista ja Suomen murteiden sanakirjasta, yhteensä 1741 esimerkkiä. Niistä valtaosa on A- tai B-tyyppejä; C- tai D-tyyppejä on yhteensä vain 204. Sanajärjestyksestä käsittelevän taulukon perusteella A-tyypin osuus on Hamusen aineistossa noin 80 % (mts. 113). Lauseopin arkiston esimerkeissä B-tyypin verbien välissä voi olla muitakin konstituentteja, mutta A-tyyppi on kaikkien tutkimusten mukaan koherentti, eli verbit esiintyvät aina peräkkäin.

Tätä artikkelia varten etsin Suomen murteiden sanakirjasta (SMS) esimerkkejä inkohereenteista A- ja B-tyypeistä sekä C- ja D-tyypeistä yleensäkin. Koherenteista A- ja B-tyypeistä löytyi esimerkkejä helposti kaikilta murrealueilta, mutta inkohereenteja muotoja löytyi vain yksi B-tyypin esimerkki:

se (metso) kuh **helekyttel'** siinä **søejja** soitimella. Jäppilä (SMS s.v. helkytellä)

C-tyyppi osoittautui suhteellisen yleiseksi eri murrealueilla, ja siitä löytyi sekä koherenteja että inkoherenteja lause-esimerkkejä:

naaretti hekõteltti vaa ja ei tyäst tahtont tul mittä.	Mynämäki (s.v. hekotella)
käveli hemputteli kälep perseen takana.	Hämeenkyrö (s.v. hemputella)
kuka siinä nyt taas menöö klankkajuttaa	Jurva (s.v. klankkauttaa)
aurinko om paistanu hellyttäny .	Täräntö (s.v. hellyttää)
saonassa kävin könttyytin .	Kajaani (s.v. könttyyttää)
Mie täs ajelin kölköttelin hiljaksie.	Rautu (s.v. kölkötellä)
[Pappi] tuli hevosel vaan kölkötti .	Vihti (s.v. kölköttää)
kävelee tossa lekkaroittee eik_ ot työssä missää.	Hattula (s.v. klekkaroida)
läoloha se (papin rouva lukkarin sijaisena) köjötti nii että.	Juva (s.v. köjöttää)
hää kerto kaikelaista ja nauro nii hehatti .	Uusikirkko Vpl. (s.v. hehattaa)

D-tyypistä löytyi vain yksi luotettavalta vaikuttava esimerkki:

Lapsi ei [muuta] kun helistää astuu vaen vaekk_ ei ook kaksivuotinenkaa.	Sotkamo (s.v. helistää)
--	-------------------------

3.2. Karjala

Karjalan kielen sanakirjasta (KKS) löytyy runsaasti esimerkkejä kaikista neljästä tyyppistä eri murteista (vienankarjala, eteläkarjala ja aunuksenkarjala). A-tyyppiä lukuun ottamatta niistä löytyi sekä koherenteja että inkoherenteja lause-esimerkkejä, joskin B-tyypistä melko vähän.

A-tyyppi

vesi juošša tširtšettäy .	Kieretti (KKS s.v. tširtšetteä)
kyllä še paissa [= puhua] huštau tyyneet tuulet.	Vuokkiniemi (s.v. hustoa)
akka pierdä tuhauttav .	Repola (s.v. tuha(v)uttoa)
voi pagana kuim mie ambuo parahu'tin!	Ilomantsi (s.v. ampuoi)
laudu katketa pratškahti .	Salmi (s.v. pratškahtoa)

B-tyyppi

vesi lurahtau männä .	Uhtua (s.v. lurahtoa)
šemmoini haitukka, aivin haitukoittsou kävellä!	Jyskjärvi (s.v. haitukoija)
kivi räizäht'i halleta .	Tunkua (s.v. räiskähtää)
fukahutin moata kaheksah tšoassuh [klo 8:aan]	Säämäjärvi (s.v. fukahuttoa)
suihkahti pois lähtie.	Suistamo (s.v. suihkahtoa)

C-tyyppi

(naskalin) terä šattu vielä alahakši päin ta mäni jyšähti peätä myöte polveh.	Kontokki (s.v. jyšähteä)
katšo ku yskäh (= syliin) mäni kapsahti (nim. kissa). anna vuassu putsiz d'uoksou šorizou .	Porajärvi (s.v. kapsahtoa) Salmi (s.v. sorissa)
tedri puun ladvah lendi kokšahtih .	Vitele (s.v. kokšahtoakseh)
heäm makoau šelälläh šiinä tšiirottau .	Vuokkiniemi (s.v. tšiirottoa)
tul'i pertt'ih leyhähti .	Porajärvi (s.v. leyhähteä)
[karhu] astui sih kokšutti	Salmi (s.v. kokšuttoa)

D-tyyppi

kum porahtau tulou kaloja.	Kontokki (s.v. porahtoa)
hiän lomahti langei .	Tihvinä (s.v. lomahtoa)
vezi täs hurhettau menöy .	Salmi (s.v. hurhettoa)
Iivan sinne [kuoppaan] itše šmajjahtih meñi .	Tulemajärvi (s.v. šmajjahtoakseh)
hykšytteä hebo juoksoo .	Suojärvi (s.v. hykšytteä)
otšah kol' ai lehmeä iški .	Nekkula-Riipuskala (s.v. koljata)

3.3. Lyydi

Lyydin kielen esimerkkejä etsin Kujolan Lyydiläismurteiden sanakirjasta (1944). Sen perusteella A-tyyppi näyttäisi lyydissä olevan tuntematon, ja B-tyypistäkin löytyi vain esimerkkejä, jotka Saukkonen (1966: 135, 139) on maininnut. Esimerkiksi:

izand **karahtazou** pihale **tulda** hebol.
(Saukkonen 1966: 135; Kujola 1944 s.v. karahtazeta)
”isäntä karauttaa pihalle tulla hevosella”

Muuten löysin vain koherentteja, pelkistettyjä C- ja D-tyypin esimerkkejä, joissa on verbien lisäksi yleensä vain subjekti, jos sitäkään.

C-tyyppi

d'алоf'i astuu hrappiu .	(Kujola 1944 s. v. hrappida)
”kovin astuu harppoo (hevonen)”	
pappi nouzou kabahtahaze .	(s.v. kabahtazeta)
”pappi nousee (pystyyn) kavahtaa”	
puun kuadan radzahtoitan .	(s.v. kuatta)
”puun kaadan rusahdutan”	

D-tyyppi

karaskoittau ajau hebou zmejan piele. (s.v. karaskoittada)
 ”karauttaa ajaa hevosella käärmeen päälle”

t’sähmädau ruadau. (s.v. tsähmätä)
 ”hosuu raataa (= tekee työtä)”

3.4. Vepsä

Vepsän kielestä on tehty kaksikin lauseopillista tutkimusta. Kettusella (1943: 154–160, 490) ja Zaitsevalla (2001: 48, 107) on runsaasti esimerkkejä etenkin B-tyypistä, mutta jonkin verran myös A- ja C-tyypeistä. Etsin lisää esimerkkejä Zaitsevan & Mullosen sanakirjasta (1972), jossa B-tyyppi on yleinen, ja A- ja C-tyypeistä löytyi yksi selvä esimerkki. D-tyypistä ei löytynyt selviä esimerkkejä, vaan verbit on aina erotettu pilkulla.

A-tyyppi

hän kaiken igan **rügda kröhkotab.** (Zaitseva & Mullonen 1972 s.v. kröhkotada)
 ”hän koko ikänsä rykiä röhöttää”

B-tyyppi

en varastanu poigad, a hän **hogaht’ tuuda.** (s.v. hogahtada)
 ”en odottanut poikaa, mutta hän tupsahti tulla.”

ojaiñe **bul’botab goksta.** (s.v. bul’botada)
 ”ojanen pulputtaa juosta”

kuzne haug **plazäidab palada.** (s.v. plazäitä)
 ”kuusihalko rätisee palaa”

bireidoitab vänduu **vätä.** (s.v. bireidoitta)
 ”näpelöi harmonikkaa soittaa”

C-tyyppi

ukooñe jo truhvaañe, **käçlob truhkab.** (s.v. truhkta)
 ”ukko on jo raihnainen, kävelee raahustaa”

3.5. Inkeroinen

Nirvin sanakirjassa (1971) on melko runsaasti esimerkkejä koloratiivirakenteen eri tyypeistä, etenkin B- ja C-tyypeistä. Ne ovat lähes aina koherentteja.

A-tyyppi

laulaa hynniis. (Nirvi 1971 s.v. hynissä)
”laulaa hynisee (hiljaa)”

ämmä söövä mökeltää. (s.v. mögeldää)
”ämmä syödä mukeltaa (ilman hampaita)”

B-tyyppi

hää niim mukavaal ääneel kimahuttaa läätä. (s.v. kimahuttaa)
”hän niin mukavalla äänellä kimahuttaa puhua”

prökyttelin köhhiä koko öön. (s.v. prökytellä)
”rökyttelin köhiä koko yön”

alus ku pöllyttää männä, ni vezi iis kiihuu. (s.v. pöllyttää)
”alus kun pöllyttää mennä (nopeasti), niin vesi edessä kuohuu”

vahvast treppajaa syyvä. (s.v. trepata)
”kovasti raastaa syödä”

C-tyyppi

humalikkahad meehed laulaat hörisööt. (s.v. hörissä)
”humalaiset miehet laulavat hörisevät”

nyt siä syyt määlit niim pitkää. (s.v. määliä)
”nyt sinä syöt märehdit niin pitkään.”

hiilet ku pallaat röyhkyjää hää laskoo sinnizen savvun. (s.v. röyhkydä)
”hiilet kun palavat röyhkyttävät, se päästää sinisen savun”

hyy lehtiä söivät triputtiit. (s.v. tributtaa)
”he (= vuohet) lehtiä söivät riputtivat”

D-tyyppi

emäntä tšarahuttaa kakkaraa paistaa. (s.v. tšarahuttaa)
”emäntä säräyttää ohukaista paistaa”

3.6. Vatja

Vatjan esimerkkejä olen etsinyt Postin (1980) ja Tsvetkovin (1995) sanakirjoista. Ne ovat lähes poikkeuksetta B-tyyppiä, samoin kuin Saukkosen (1966: 132, 136, 139) mainitsemat esimerkit. A-tyypistä löysin vain yhden esimerkin, C- ja D-tyypistä en yhtään.

A-tyyppi

lahzet **süvväs šolkittaz.** (Posti 1980 s.v. šolkkia)
 ”lapset syödä sorkkivat”

B-tyyppi

glodvip **süüvve** niku susi. (Tsvetkov 1995 s.v. glodvima)
 ”hotkii syödä niin kuin susi”

hepoin **hötsütäb joossa.** (Posti 1980 s.v. hötsütä)
 ”hevonen hölköttää juosta”

tšenle **kropizōp тулл** lunt müü. (Tsvetkov 1995 s.v. kropizema)
 ”joku rapisee tulla lunta pitkin”

kuivōd algot **präkissä рблōа.** (Tsvetkov 1995 s.v. präkisémä)
 ”kuivat halot rätisevät palaa”

kiss **klippaab** maitua **süvvä.** (Posti 1980 s.v. klipata)
 ”kissa latkii maitoa syödä”

plaizgip paalikelл **uhtoа.** (Tsvetkov 1995 s.v. plaiskima)
 ”paiskii kartulla pestä”

3.7. Viro

Viron yleiskielessä tunnetaan koloratiivirakenteen B-tyyppi, ja se on myös yleinen Viron murren sanakirjasta (EMS) löytämiäni esimerkkien perusteella. Esimerkkejä sekä koherentista että epäkoherentista B-tyypin variantista on runsaasti pohjoisviron eri murrealueilta. Eteläviron murteista (mulgin murre, tarton murre ja võrun murre) esimerkkejä löytyi vähemmän.

Pohjoisviro, koherentti B-tyyppi

üks **harpib tulla** siipuole. Kuusalu (EMS s.v. harpima)
 ”yksi harppoo tulla tännepäin”

köik aeg **nirises joosta.** Püha (s.v. nirisema)
 ”[Olut] koko ajan lirisi juosta”

mukerdab süüа ilma ammasteta. Märjamaa (s.v. mukerdama)
 ”mukeltaa syödä ilman hampaita”

eks ma juba lapsest piast **näkerdasin kududa**. Järva-Jaani (s.v. näkerdama)
”kyllähän minä jo lapsesta alkaen väkersin kutoa”

kuorisid kaalikaid ja **krõõmisid süia**. Iisaku (s.v. krõõmima)
”kuorivat lanttuja ja rouskuttivat syödä”

eks ta ikka natuke **nokerda teha**. Põltsamaa (s.v. nokerdama)
”eikös hän aina vähän (jotakin) tuherra tehdä”

Pohjoisviro, epäkoherentti B-tyyppi

mis sa **lõverdad** nõnda palju **rääkida**. Jõhvi (s.v. lõverdam(m)ma)
”mitä sinä laverrat noin paljon puhua”

jögi **immitseb** püsut **joosta** kivide vahelt. Kihelkonna (s.v. immitsema)
”joki tihkuu vähän juosta kivien välistä”

krobistab kaalt **süia**. Tõstamaa (s.v. krobistama)
”(hän) rouskuttaa lanttua syödä”

klimberdas kõik aeg klaverid **mängida**. Viru-Jaagupi (s.v. klimberdama)
”(hän) pimputti koko ajan pianoa soittaa”

krõksutab pähklaid **süia**. Torma (s.v. krõksutama)
”rouskuttaa pähkinöitä syödä”

Eteläviro, B-tyyppi

sina **abat** ruttu **küsidä**. Nõo (s.v. abama)
”sinä ahmit nopeasti kysyä”

temä **ahnustess** tõste iistä är **süüvvä**. Karksi (s.v. ahnustama)
”hän ahnehtii toisten edestä kaiken syödä
(niin ettei muille jää mitään)”

ma? **ahkadi** takan **minnä?**. Hargla (s.v. hahkatama)
”minä huohotin takana mennä”

A-tyypistä löytyi vain muutama esimerkki pohjoisvirosta. A-tyyppi rikkoo virossa sitä oleellista syntaktista rajoitusta, että finiittiverbi on lauseessa toisena. (Lindström 2017: 551). Periaatteessa A-infinitiivi voisi olla teemapaikalla lauseen alussa, mutta käytännössä tämä on harvinaista ainakin kirjavirossa. Erelt (2017b: 786) mainitsee joitain tapauksia, mutta ne ovat hyvin erityyppisiä kuin koloratiivirakenne: *minu teada õpib ta ülikoolis* ’tietääkseni hän opiskelee yliopistossa’, *olla tõeline sõber on abistada kaaslast hädas* ’todellista ystävyyttä on auttaa lähimmäistä hädässä’.

süia ahmib, aga tööd ei soa tehtyd. Pilistvere (s.v. ahmima)
”syödä ahmiä, mutta työtä ei saa tehtyä”

Mielenkiintoinen on seuraava esimerkki, jossa on ensiksi A-infinitiivilause *kitsa suuga pudelist juua*, sen jälkeen predikaattiverbi *akkab* ja sen rektion mukaisesti koloratiivinen verbi *ma*-infinitiivissä: *klugisema*. Periaatteessa koloratiivirakenteeseen kuuluvat verbit *juua* ja *klugisema*, mutta kun infiniitiivilauseke on nostettu teemapaikalle, predikaatti *akkab* tulee viron sanajärjestyssääntöjen mukaisesti toiselle paikalle, siis koloratiivirakenteen verbien väliin. Jos tämä tulkitaan A-tyyppiksi, se on ainoa aineistoni esimerkki epäkoherentista A-tyyppistä.

kitsa suuga pudelist **juua akkab klugisema**. Iisaku (s.v. klugisema)
”[hän] ahdassuisesta pullosta juoda alkaa ryypäämään”

Etelävirossa A-tyyppi näyttäisi olevan tuntematon, ja C- ja D-tyypit ovat tuntemattomia sekä pohjois- että etelävirossa.

4. Eri tyyppien levikki ja yleisyys itämerensuomessa

Vaikka koloratiivirakenteesta löytyikin melko helposti esimerkkejä kaikista kielistä, eri tyyppien levikin ja yleisyyden välillä oli selviä eroja. Ne on esitetty seuraavassa taulukossa. Koska eri kielistä saatavilla olevat aineistot ovat erikokoisia ja esimerkkien haku tiettyssä määrin sattumanvaraista, en esitä numerotietoja vaan arvioin yleisyyden karkeasti neliportaisella asteikolla.

	A	B	C	D
suomen lounaismurteet	xx	xx	xxx	?
hämäläismurteet	xxx	xx	xxx	?
pohjalaismurteet	xxx	xx	xx	?
savolaismurteet	xxx	xxx	xx	x
kaakkoismurteet	xx	?	xxx	?
viena	xxx	xx	xx	xx
eteläkarjala	xx	xx	xxx	xx
aunus	xx	xx	xxx	xxx
lyydi	?	xx	xx	xx
vepsä	xx	xxx	x	?
inkeroinen	xx	xxx	xxx	x
vatja	x	xxx	?	?
pohjoisviro	x	xxx	?	?
eteläviro	?	xx	?	?

Taulukko 1. Koloratiivirakenteen eri tyyppien levikki ja yleisyys.

xxx = yleinen, xx = tunnettu, x = sporadinen tai tulkinnanvarainen, ? = ei tietoa.

Kaikista muista paitsi A-tyypeistä tunnetaan myös inkoherentti variantti, jossa verbien välissä voi olla jokin konstituentti. Koherenttien ja inkoherenttien varianttien välillä ei ole selviä levikki- tai yleisyseroja.

Laajin levikki on B-tyypillä, joka tunnetaan kaikissa kielimuodoissa paitsi kaakkoismurteissa. Tämäkin aukko voi olla satunnainen, koska B-tyyppi tunnetaan joka tapauksessa sekä karjalan kielessä että savolaismurteissa. A-tyyppi tunnetaan itäisissä ja pohjoisissa kielimuodoissa, mutta etelässä (inkeroisessa, vatjassa ja virossa) se on harvinaisen tai lähes tuntematon. Samaa voi sanoa C-tyypistä. D-tyyppi on kaikkein harvinaisin; siitä on luotettavia esimerkkejä lähinnä karjalasta ja lyydistä. Etenkin D-tyypin esimerkit ovat usein tulkinnanvaraisia siinä mielessä, että verbit voi tulkita eri lauseisiin kuuluviksi, jolloin kyse ei enää olisi koloratiivirakenteesta vaan kahden lauseen rinnastuksesta. Yleensäkin voidaan kyseenalaistaa, missä määrin C- ja D-tyypit ovat vakiintuneet, koska vastaavia parataktisia verbiketjuja on puhutussa kielessä muutenkin (Hamunen 2017: 111).

Kuitenkin C-tyypistä on runsaasti esimerkkejä etenkin suomesta, karjalasta ja inkeroisesta, eikä niitä kaikkia voi selittää satunnaisiksi tai sanakirjan lause-esimerkkien mekaanisuudesta johtuviksi. Sen sijaan D-tyypin yleisyys aunuksenkarjalassa voi johtua siitä, että Karjalan kielen sanakirjan aineisto painottuu aunuksenkarjalan osalta vain parin ahkeran tutkijan muistiinpanoihin.

5. Tulkintaa

Tuloksia tulkittaessa on ensinnäkin pidettävä mielessä, että levikkiarvio perustuu sanakirja-aineistoon, joten siihen on syytä suhtautua varauksella. Vaikka tietty rakenne olisi sinänsä sanakirjan lause-esimerkeissä tavallinen, sen perusteella ei voi arvioida rakenteen yleisyyttä todellisessa kielenkäytössä. Yleensäkin sanakirjojen käyttöä lauserakenteiden tutkimuksessa voi kritisoida siitä, että lause-esimerkeillä on usein vain pyritty kuvaamaan sanan merkitystä mahdollisimman taloudellisesti ja ne saattavat olla toimittajan tai aineiston kerääjän itse laatimia. Kuitenkin ne todistavat ainakin sen, että jokin tietty muoto on olemassa. Pidän siksi taulukossa antamaani levikkiarviota vähintään suuntaa antavana.

Koloratiivirakenteen frekvenssiä ja käyttöä voisi tietysti luotettavimmin arvioida vapaasta puheesta, ja aineistoa pitäisi olla paljon, koska ainakin suomenkielissä murrenauhoituksissa koloratiivirakennetta esiintyy harvakseltaan. Suomen kielen lauseopin arkistossa on 132 noin tunnin pituista haastattelua, joissa koloratiivirakenteen A- tai B-tyyppi esiintyy 40:ssä, yhteensä 85 kertaa (Jarva & Kytölä 2007: 241–242). Lisäksi aineiston pitäisi olla litteroitu ja mielellään myös annotoitu, jotta siitä voisi kohutuullisella vaivalla löytää näinkin harvinaisen syntaktisen rakenteen.

Toisekseen, vaikka nykyedustus voitaisiin selvittää tarkastikin, sen perusteella ei voi suoraan tehdä johtopäätöksiä historiallisesta kehityksestä. Oletettujen historiallisten kehityskulkujen on kuitenkin oltava sellaisia, että nykyinen tilanne on niiden perusteella mahdollisimman uskottava eikä ainakaan mahdoton.

Joitain tulkintoja edellä esittämieni levikkiarvioiden pohjalta voidaan kuitenkin tehdä:

- a. Itämerensuomalaisten kielten sanakirjoista ja suppeammistakin sanastoista (Kujola 1944, Posti 1980. Tsvetkov 1995) löytyy niin paljon esimerkkejä, että koloratiivirakenne on kiistatta tunnettu koko itämerensuomalaisella kieli-alueella liiviä lukuun ottamatta. Tämä on luontevinta selittää niin, että rakenne on kantasuomalainen. Liivistä se on kadonnut tai sitä ei ole voitu tavoittaa rajallisesta aineistosta. Tässä suhteessa avainasemassa on eteläviro, jonka on oletettu eronneen kantasuomesta ensimmäisenä (Kallio 2007: 243). Toisaalta etelävirossa rakenne vaikuttaa suhteellisen harvinaiselta, joten se voitaisiin tulkita myös lainaksi pohjoisvirosta. Joka tapauksessa koloratiivirakenne voidaan ajoittaa viimeistään suomen, karjalan, vepsän, vatjan ja pohjoisviron kanta-muotoon, jota Kallio (mp.) nimittää Suomenlahden murteeksi.
- b. Koloratiivirakenteen eri tyypeistä B on levikiltään laajin, mikä tukee ajatusta sen alkuperäisyydestä. Huomiota kiinnittää etenkin, että se on yksinomainen tai lähes yksinomainen sekä pohjois- ja etelävirossa että vatjassa. Toki periaatteessa on mahdollista, että A-tyyppi olisi kadonnut virosta ja vatjasta, mihin virossa olisi vaikuttanut se, että se rikkoo kielen sanajärjestysrajoitusta.
- c. A-tyypin levikki on suppeampi kuin B-tyypin: se tunnetaan suomessa, karjalassa, vepsässä ja inkeroisessa. Suomen itä- ja pohjalaismurteissa sekä vienassa se on myös yleisempi kuin B-tyyppi. Vepsässä ja inkeroisessa puolestaan B-tyyppi on yleisempi. A-tyypin puuttuminen lyydistä on yllättävää, koska se tunnetaan sekä karjalassa että vepsässä; aukko lyydin kohdalla johtunee aineiston suppeudesta. Nykylevikki voitaisiin tulkita siten, että A-tyyppi on syntynyt B-tyyppiä myöhemmin, vasta Suomenlahden pohjoismurteessa nykyisen Suomen puolella, mistä se olisi periytynyt muinaiskarjalaan ja siitä edelleen vepsään ja inkeroiseen asti. (Vrt. Kallio 2007: 243; Häkkinen 2014: 8.)
- d. Koherenssin suhteen A-tyyppi eroaa selvästi muista: kaikista muista tyypeistä tunnetaan myös inkoherentteja variantteja, joissa voi olla jokin lauseenjäsen finitti- ja infinittiverbin välissä. Sekä levikkisuhteet että A-tyypin suurempi koherenssi tukevat ajatusta, että kantasuomalainen B-tyyppi on alkuperäinen ja A-tyyppi on kieliopillistunut B-tyypin pohjalta Suomenlahden pohjoismurteessa.
- e. C-tyyppi on melko yleinen ja se tunnetaan A-tyypin rinnalla suomessa ja karjalassa. Vepsän sanakirjasta löysin vain yhden C-tyypin esimerkin. Joka tapauksessa A- ja C-tyyppi esiintyvät rinnan niin laajalla alueella, että se tuskin on sattuma. Erityisen silmiin pistävää on C-tyypin puuttuminen pohjoisvirosta, mitä ei voi selittää aineiston niukkuudella. Pohjoisvirosta ei löytynyt edes tulkinnanvaraisia esimerkkejä, joissa koloratiivisen ja neutraalin infinittiverbin välillä olisi ollut pelkästään taukoa osoittava pilkku. Myös vatjan sanakirjoista

löytyi paljon B-tyyppin esimerkkejä, mutta C-tyyppiä ei yhtään. Ilmeisesti sekä A- ja C-tyyppi ovat syntyneet Suomenlahden pohjoispuolella, ellei sitten voida osoittaa jotain syytä, minkä takia kumpikin olisi kadonnut sekä vatjasta, pohjoisvirosta että etelävirosta.

- f. D-tyyppi on koko itämerensuomalaisen kielialueen mittakaavassa harvinaisen, joten sillä on tuskin ollut osuutta koloratiivirakenteen syntyyn.

Koloratiivirakenteen eri tyyppien levikki antaa siis tukea Hamusen (2017) ajatukselle, että kielipiillistuminen olisi lähtenyt liikkeelle B-typistä ja edennyt pisimmälle juuri A-tyyppissä. Hamunen (2017: 114) ei kuitenkaan usko, että kahden finiittiverbin tyypit (C ja D) olisivat vaikuttaneet koloratiivirakenteen syntyyn. Toisin ajattelee Saukkonen, jonka mukaan (1966: 137) C-tyyppi olisi voinut toimia A-tyyppin rinnalla ”joko vanhaa käyttöä säilyttävänä tai mallia antavana tekijänä”. Saukkonen (mp.) kiinnittää huomiota myös siihen, että A- ja C-tyypit lankeavat yhteen sellaisissa tapauksissa kuin *nostaa punnertaa*, joissa ensimmäinen verbi voitaisiin tulkita yhtä hyvin A-infinitiiviksi kuin yksikön 3. persoonan finiittimuodoksi. Tällainen kaksitulkintaisuus on kuitenkin melko harvinaista, sillä se on ensinnäkin mahdollista vain tietyissä verbityypeissä ja toiseksi se edellyttää kahta erillistä äännekehitystä: A-infinitiivin loppu-*k* on kadonnut ja yksikön 3. persoonan päätte *-pi* ~ *-vi* on muuttunut pitkäksi vokaaliksi. Edellinen on tapahtunut itämerensuomalaisissa kielissä yleisesti, mutta jälkimmäinen vain suomessa ja inkeroisessa (Laanest 1975: 150; Sovijärvi 1944: 65), osittain myös pohjoisvirossa Virumaan itäosissa, mitä Kettunen (1962: 84) pitää suomen vaikutuksena. Muissa itämerensuomalaisissa kielissä yksikön 3. persoonan päätte on yleensä säilynyt. Lisäksi suomessakin A-infinitiivin loppu-*k*:n täydellinen kato on melko ahdasalainen ilmiö, koska useimmissa murteissa sen tilalla on ainakin joissain tapauksissa rajageminaatio (ks. Itkonen 1964: 38). A- ja C-tyyppien yhteen lankeaminen on siis niiden koko levikkialueen huomioon ottaen sen verran harvinaista, että se tuskin on vaikuttanut kummankaan tyyppin kehitykseen.

Mielestäni on kuitenkin hyvin mahdollista, että C-tyyppi olisi voinut vaikuttaa A-tyyppin kehittymiseen, esimerkiksi niin että se olisi antanut mallia sanajärjestykselle: kummassakin tyyppissä on neutraali verbi ennen koloratiivista. Tällainen sanajärjestys on myös pragmaattisesti perusteltu, koska neutraali verbi ”nimeää toiminnan” eli auttaa tulkitsemaan koloratiivista verbiä (Hamunen 2017: 130). Toisaalta infinitiivin sijaitseminen ennen finiittiverbiä on ainakin suomessa selvästi tunnusmerkkinen sanajärjestys, vaikka se on mahdollista muutenkin kuin koloratiivirakenteessa (Jarva & Kytölä 2007: 245). Tällainen tunnusmerkkipyytyys on myös erottanut A-tyyppin muista infinitiivirakenteista ja edesauttanut sen kielipiillistumista. Virossa sanajärjestysrajoitukset ovat estäneet A-tyyppin synnyn, ja siellä epäkoherentti B-tyyppi on jäänyt vallitsevaksi.

Lähteet

- ANTTILA, RAIMO 1977: Toward a semiotic analysis of expressive vocabulary. – *Semiosis* 5: 27–40.
- ARMOSKAITE, SOLVEIGA & KOSKINEN, PÄIVI 2014: Serial verbs in Finnish. – *Linguistic Discovery* 12 (1).
<<https://journals.dartmouth.edu/cgi-bin/WebObjects/Journals.woa/1/xmlpage/1/article/438>>
- EKG II = EREL, MATI (TOIM.): *Eesti keele grammatika II. Süntaks*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, Keele ja Kirjanduse Instituut.
- EMS = EREL, TIJU & ÜLLE VIKS (TOIM.) 1994–2019: *Eesti murrete sõnaraamat*. Vihikud 1–30. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Keele Instituut.
<<http://www.eki.ee/dict/ems/pdf.html>>
- EREL, MATI 2017A: Öeldis. – Erel, Mati & Helle Metslang (toim.), *Eesti keele süntaks*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 93–239.
- EREL, MATI 2017B: Sekundaartarindiga laused. – Mati Erel & Helle Metslang (toim.), *Eesti keele süntaks*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 756–840.
- HAKULINEN, AULI & KARLSSON, FRED 1979: *Nyky-suomen lauseoppia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAMUNEN, MARKUS 2012: Koloratiivirakenne, liike ja tapa. – Ilona Herlin & Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAMUNEN, MARKUS 2017: On the grammaticalization of Finnish colorative construction. – *Constructions and Frames* 9: 101–138. Benjamins.
- HÄKKINEN, JAAKKO 2014: *Kielet Suomessa kautta aikain*. [Internet-dokumentti].
<http://www.elisanet.fi/alkupera/Kielet_Suomessa_kautta_aikain.pdf>
- ISK = HAKULINEN, AULI ET AL. 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <<http://scripta.kotus.fi/visk>>
- ITKONEN, TERHO 1964: *Proto-Finnic final consonants: Their history in the Finnic languages with particular reference to the Finnish dialects* I:1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JARVA, VESA 2008: Suomen kielen ekspressiivisten sanojen ominaispiirteitä. – *Folia Uralica Debreceninsia* 15: 13–34.
- JARVA, VESA & KYTÖLÄ, SAMU 2007: The Finnish colorative construction and expressivity. – *SKY Journal of Linguistics* 20: 235–272.
<<http://www.ling.helsinki.fi/sky/julkaisut/SKY2007/JARVA%20AND%20KYTOLA.pdf>>
- KALLIO, PETRI 2007: Kantasuomen konsonanttihistoriaa. – *Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. 229–249.
- KETTUNEN, LAURI 1938: *Livisches Wörterbuch*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KETTUNEN, LAURI 1943: *Vepsän murteiden lauseopillinen tutkimus*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KETTUNEN, LAURI 1962: *Eestin kielen äännehistoria*. Kolmas painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KKS = VIRTARANTA, PERTTI & KOPONEN, RAIJA (TOIM.): *Karjalan kielen sanakirja*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
Verkkoversio: <<http://kaino.kotus.fi/kks/>>
- KUJOLA, JUHO 1944: *Lyydiläismurteiden sanakirja*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

- LAANEST, ARVO 1975: *Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse*. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- LINDSTRÖM, LIINA 2017: Lause infostruktuur ja sõnajärg. – Mati Erelt & Helle Metslang (toim.), *Eesti keele süntaks*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 537–565.
- NIRVI, R. E. 1971: *Inkeröismurteiden sanakirja*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- OJUTKANGAS, KRISTA 1998: Asyndeettisistä verbi-ilmauksista suomalais-ugrilaisissa kielissä. – Anneli Pajunen (toim.), *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 110–143.
- POSTI, LAURI 1980: *Vatjan kielen Kukkosin murteen sanakirja*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- PULKKINEN, PAAVO 1966: *Asyndeettinen rinnastus suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SAUKKONEN, PAULI 1965–1966: *Itämerensuomalaisten kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa* I–II. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
<<http://kaino.kotus.fi/sms/>>
- SOVIJÄRVI, ANTTI 1944: *Foneettis-äännehistoriallinen tutkimus Soikkolan inkeröismurteesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TSVETKOV, DMITRI 1995: *Vatjan kielen Joenperän murteen sanasto*. Toimittanut Johanna Laakso. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- ZAITSEVA, MARIA 2001: *Vepsän kielen lauseoppia*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- ZAITSEVA & MULLONEN 1972 = Заицева, М. И. & Муллонен, М. И.: *Словарь вепсского языка*. Ленинград: Наука.